

Iako neki zahtjevi (ukidanje kamata, privilegija, proizvodnja za zadovoljavanje potreba, tržište bez kapitala) i neki argumenti (pozivanje na 20.-e i 30.-e godine u SSSR-u i Istočnoj Europi nakon Drugog svjetskog rata) djeluju radikalno, autor naglašava da se ne radi o revoluciji nego o vremenskoekološkim promjenama u kojima je ljudsko dostojanstvo regulativna ideja a ljudska i socijalna prava mjerilo za temeljni poredak društva/kulture (197).

Šanse projekta usporavanja nisu male iako još uvijek nedostaje politička volja. Umjesto konjunktivnih »preporuka«: brže raditi, bolje planirati, optimalizirati menadžment, odbaciti sat, njegovati vlastiti bioritam itd., Reheis sugerira da svatko nauči svoje osobno vrijeme i suprotstavlja se autoritetu programiranog vremena. Zdravlje je umjetnost življenja a ona se može naučiti: igrati, uživati, ljenčariti...; približiti se ljudima i naći vremena za sudjelovanje, slušanje, surazmišljanje s drugima; postojećim energijama, koje zaustavljaju socijalni i ekološki samomor, dati politički smjer.

Reheisova knjiga pripada literaturi koja obogaćuje suvremeni diskurs o preživljavanju. Za razliku od jednostavne kritike odbacivanja ili prihvaćanja orijentacije modernog industrijskog društva, autor upozorava na drukčiju dimenziju – vremenskoekološku. Postojeće stanje kvalificira kao alarmantno, argumentira njegove uzroke pitajući se kako je moguća budućnost. »Projekt moderne« moguće je korigirati i osposobiti za samoevoluciju ako se na sve tri razine – individualna, društvo/kultura i priroda – temeljito zaustavi proces izvanjskog pritiska ubrzavanja koji potire prirodne ritmove. »Povratak prirodi«, »mir s prirodom«, »novi društveni ugovor« itd. za njega su mogući samo ako se ponovno uspostavi vremenska dimenzija prirodnog samoritma, narušena idealiziranjem ciljeva proizvodne sfere industrijskog društva, u kojoj će čovjek imati vremena učiti sposobnost po-

vezivanja iskustva prošlog vremena s današnjim i koristiti ih za život u budućnosti.

Ivan Cifrić

Walter Schug, Jens Léon i Hans Otto Gravert

WELTERNÄHRUNG

Herausforderung an Pflanzenbau und Tierhaltung

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1996, 286 str.

Nema dana, tjedna niti mjeseca u kojemu nas domaća i inozemna televizija ne izvještava o problemima gladi i prehrane svjetskog pučanstva. Katkad se govori o proizvodnji, katkad o potrošnji, katkad o kvaliteti a katkad o nestašicama hrane. Istina, problem prehrane svjetskog pučanstva ili pučanstva nekih nerazvijenih zemalja nešto je drukčiji od naših problema u Hrvatskoj ili nekoj od razvijenih industrijskih zemalja. Ovih je dana domaća TV mreža, i to s punim pravom, prikazala ovaj problem u kontekstu zdravlja i uopće preživljavanja u najnerazvijenijim zemljama današnjeg svijeta – prvenstveno u Africi – u svjetlu megastrukture koja se naziva Svjetska zdravstvena organizacija. Ovo napominjemo zato što je perspektiva pučanstva neposredno povezana ne samo s prehranom nego i sa zdravljem, brigom o elementarnim zdravstvanim uvjetima života bez kojih niti najkvalitetnija prehrana ne bi bila dostatna za preživljavanje. Ova visokobirokratizirana organizacija sa sjedištem u Ženevi troši godišnje toliko sredstava na svoje održavanje koliko je dostatno za zaštitu sve djece svijeta od svih najopasnijih bolesti. Na svoje održavanje troši 70% a na zdravstvene projekte preostalih 30% sredstava proračuna. Slična birokratska i neefikasna struktura s prikrivenim i nikad priznatim korupcijama jest

